

Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice. Viața cuvintelor*, editura Humanitas, București, 2010, ISBN 978-973-50-2811-4, 380 p.

Mult așteptată de specialiști, profesori și studenți deopotrivă lucrarea doamnei prof.univ.dr. Rodica Zafiu, *101 cuvinte argotice. Viața cuvintelor*, apărută în colecția *Viața cuvintelor* (coordonată de academicianul Marius Sala), poate fi considerată drept unul dintre cele mai complexe studii dedicate argoului românesc.

Sub titlul „*De ce ? (și cum ?)*”, autoarea își începe demersul mărturisindu-și fascinația pentru problema argoului despre care afirmă că se impune prin „(...) *exotism și familiaritate, fiind un limbaj deopotrivă depărtat și apropiat, al altora și al nostru. (...) Argoul e o ilustrare a posibilităților ludice și estetice ale limbii; un spațiu în care își manifestă creativitatea uneori vorbitori anonimi, dotați cu ingeniozitate și umor.*” (p.19)

Pentru a se circumscrie numărului din titlul cărții, autoarea a fost nevoită să realizeze un proces de selecție care a avut ca rezultat o listă de 101 termeni argotici considerați cei mai reprezentativi și mai frecvent utilizați. Alături de acești termeni, autoarea include pe lista sa și unele elemente ieșite din uz (ex. *spală-varză*) sau mai puțin frecvente, dar utilizate în discursul publicistic și politic (ex. *ciocoflender, licurici*); lista Rodicăi Zafiu mai cuprinde doar două verbe polisemantice (*a arde și a fura*) și un singur nume propriu de persoană (*Berilă*).

Un alt aspect ce merită semnalat este echilibrul pe care autoarea a încercat să-l păstreze între terminologia lumii interlope (*tiră, tuflă*) și argoul comun, reprezentat de cuvinte din fondul de bază al argoului (*lovele, caterincă*) sau limbajul tinerilor (*bazat, nașpa*); între cuvinte vechi (*pârnaie*) și cuvinte relativ recente (*penal, felie, impresii*). Slab reprezentată rămâne zona sexualității și a epitetelor depreciative pe care autoarea nici nu le consideră ca fiind în totalitate specific argotice.

În ceea ce privește maniera de lucru, observăm că se pornește de la explicațiile etimologice, (care vizează sursa externă sau internă a cuvintelor argotice, împrumut sau formarea lor în interiorul limbii) urmând descrierea sensurilor actuale (sursa de bază fiind internetul) și plasarea în câmpul lexical al termenilor.

Structural, lucrarea este organizată astfel: o introducere amplă în problematica argoului românesc (p.15-83) împărțită în cinci capitole care vizează: În capitolul I, intitulat *Delimitarea argoului*, se încearcă o definiție a conceptului, afirmându-se dificultatea realizării acestui obiectiv pentru că „(...) *e greu de găsit o definiție care să acopere ipostazele curente, destul de diferite ale argoului: limbaj al lumii interlope, dar și limbaj al tinerilor și în genere al celor care (...) adoptă un stil al comunicării neconvenționale. (...)Limbajul are funcție identitară, devine un mijloc de solidarizare și de diferențiere față de cei din afara comunității underground.*” (p.15)

Tot aici se ridică problema triplei ipostaze a argoului: ipostaza ludică și estetică – prin argou, posibilitățile estetice ale limbii fiind folosite conștient cu plăcerea jocului, dar dezvăluind posibilități ascunse ale limbii și având caracter subiectiv; caracterul estetic și ludic apare în numeroase creații glumețe, ironice de tipul: *a se da lebădă, împușcat în aripă, a avea pitici pe creier*; ipostaza expresivă – argoul fiind un mijloc de frondă, de provocare și amuzament, o zonă de manifestare a creativității anonime.

Termenul de *argou* acoperă mai multe limbaje asemănătoare. Astfel, se vorbește despre *argoul interlop* care beneficiază de caracteristicile oricărui limbaj popular (circulație orală, expresivitate) dar și trăsături de limbaj tehnic (terminologie profesională). Un alt tip de limbaj este *limbajul tinerilor* care adoptă un număr considerabil de cuvinte și expresii ale argoului interlop, dar beneficiază și de semne distinctive proprii. Limbajul tinerilor împrumută masiv din limbile străine de prestigiu, engleza deținând supremația în ultimele decenii. Dintre cuvintele cu utilizare frecventă în rândul tinerilor, pot fi

amintite: *bazat, felie (a fi pe felie), fișos, super, varză*, dar și împrumuturi din limba engleză: *cool, ok, loser, party, trendy, funny* etc. Ultimul tip de argou avut în vedere este *argoul comun* sau *general* care preia foarte multe elemente din zona argoului interlop. Acest tip de limbaj (*slang* în engleză) este vorbit din rațiuni de expresivitate și nonconformism.

Rodica Zafiu discută și despre argoul din Republica Moldova care a pătruns prin intermediul tinerilor moldoveni veniți să studieze în România. Acesta este un tip de limbaj format pe baza limbii române dar care are ca sursă principală de împrumut limba rusă, ba chiar argoul rusesc. Dintre termenii aparținând argoului rusesc amintim: *pațan* (băiat, tip), *musor* (polițist), *a se snimi* (a pleca, a fugi).

Privit în raport cu alte variante ale limbii, argoul preia cuvinte din toate registrele și varietățile limbii și poate influența, la rândul său, aceste varietăți, cărora le transferă creațiile sale. Prin modificare semantică, argoul românesc preia multe cuvinte din fondul comun pe care le transformă în elemente argotice. Exemplele sunt foarte numeroase: *bulion* (sânge), *mălai* (bani), *parașută* (prostituată). Unele cuvinte și expresii argotice provin din diferite limbaje de specialitate:

- termeni marinărești: *covertă, cambuză, bord*;
- termeni din jargonul șoferilor: *a băga în marșarier* (a pleca), *a o călca* (a accelera), *a trage pe dreapta* (a se culca);
- termeni medicali: *a lua grupa sanguină* (a înjunghia), *streptomicină* (băutură alcoolică).

Datorită rolului foarte important pe care îl joacă calculatorul în viața cotidiană, o serie de termeni și expresii, aparținând terminologiei IT au dobândit utilizări figurate în limbajul familiar argotic: *a da eject* (a alunga), *a da ignore* (a nu băga în seamă).

Autoarea face o distincție între argoul ca „beneficiar”, altfel spus un tip de limbaj care împrumută de la alte limbaje, și argoul ca „donator” pentru limbajul familiar. Astfel, dacă la începutul secolului al XX-lea, cuvinte ca *șmecher, fraier, șpagă, pilă* erau considerate ca fiind argotice, astăzi ele au devenit colocviale. Situația ar putea fi valabilă și pentru cuvinte precum *banc* (anecdotală), *blat* (aranjament ilegal) sau *tun* (afacere ilegală).

În subcapitolul 1.3., intitulat *Delimitări stilistice: jargon, limbaj familiar, popular și vulgar*, autoarea discută despre confuziile și distincțiile dintre argou, jargon, colocvial, popular și vulgar apreciind că „(...) delimitările sunt percepute mai mult de specialiști și presupun o anume conștientizare a diversității stilistice și o familiarizare cu toate variantele stilistice enumerate”. (p.23)

Foarte interesant este și capitolul 1.4. *Denumiri*, care urmărește denomiția argoului în decursul timpului. Astfel, s-a vorbit despre *limba cârâitorilor* (Baronzi, 1862), *limba hoțească* (Hasdeu, 1881), *limba șmecherească* (Scântee, 1906), *limba miștocărească* (Granser, 1992).

Capitolul al II-lea, intitulat *Istoricul fenomenului și al cercetării*, evidențiază originile argoului interlop care sunt legate de „(...) dezvoltarea vieții citadine medievale, care presupune circulația persoanelor din lumea marginală dintr-un oraș în altul.” Autoarea vorbește despre prima atestare a argoului românesc reprezentată de lista de cuvinte publicată pentru prima dată de umoristul N.T.Orășanu în 1860 în revista „*Cornele lui Nichipercea*” și apoi, în 1861, în volumul „*Întemnițările mele politice*”. Începând cu 1930 încep să apară tot mai multe studii despre argou în revistele de lingvistică de la Cluj (*Dacoromania*), Iași (*Buletinul Institutului de Filologie Română „A. Philippide”*) și București (*Bulletin linguistique*). Tot acum apare și primul glosar de argou, semnat de V.Cota și intitulat „*Argot-ul apașilor. Dicționarul limbii șmecherilor*” (1936). Nu pot fi trecute cu vederea contribuțiile lingvistice dedicate argoului semnate de Al. Graur (1934, 1936) și sintezele lui Iorgu Iordan publicate în articolele din 1934, 1935 precum și în lucrările „*Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”* (1943) și „*Stilistica limbii române*” (1944).

Capitolul al IV-lea, intitulat *Descrierea argoului actual* evidențiază, caracteristicile generale ale limbajului argotic prezentate din perspectiva nivelelor limbii: fonetic, morfosintactic, semantic și pragmatic. În același capitol, autoarea analizează problema poreclilor care sunt la origine cuvinte sau expresii argotice (ex. *Ciumete, Curcanu', Greblă, Costache-șapte-degete*) și a toponimiei urbane argotice reprezentată de denumiri glumete de localități sau de monumente: *Bucale* (București), *Piatra Crăcănată* (Arcul de Triumf), *Năsturele* (Crucea Secolului).

Capitolul al V-lea vizează sursele lexicului argotic, un lexic care are la bază limba comună, dar conține și numeroase împrumuturi din alte limbi, între care sunt amintite și exemplificate: împrumuturi din limba romană (*benga, biștari, dumă, bulan, gagică*), din limba turcă (*șanchi, cacealma, bairam*), din greaca modernă (*marafeți, matracucă*) din limba idiș (*blat, clift, exivă, gheșeft, cușer*), din limba germană (*tuhaus, chix, șmecher*), din slavă (*șest, tuflă, ștab, șmotru, mahoarcă, a gavar*). Un loc aparte îl ocupă elementele romanice (*grande, a parli, tiră, solo*), elementele de origine engleză (*bișniță, șatap* (<engl. *shut up*), *cool, party, gipan, trendy*).

Autoarea identifică și o serie de elemente cu etimologie necunoscută: *haladit, cașcarabetă, matrafox*.

Foarte interesantă ni s-a părut analiza evoluției semantice a unor cuvinte și expresii din argoul românesc prin procedeele cunoscute: metaforă, metonimie, restrângeri sau extinderi semantice, dar și prin procedee retorico-pragmatice: ironie, antifrază, eufemism, litotă, hiperbolă.

Un alt aspect luat în discuție este problema *abrevierilor*, altfel spus scurtarea formei sonore, fenomen foarte accentuat în ultima perioadă datorită intensificării comunicării prin internet și prin telefonie mobilă. Se vorbește despre *abrevierile orale* (trunchiere (ex. *prof, bac, dirig, homo, schizo*), afereză (ex. *la șto, ștocar*) și *abrevierile grafice* (ex. *mdr* < mor de răs, *vb.* < vorbesc; folosirea „rebusistică” a literelor: *d* = de, *k* = ca, *rpđ* = repede).

Ultimele două capitole vizează problema frazeologiei la nivelul argoului românesc, fiind discutate o serie de locuțiuni în care predomină verbele *a da, a face, a băga, a lua, a trage*.

„*Jocurile de cuvinte*”, ultimul capitol al analizei dedicate argoului românesc, problematizează pe marginea următoarelor aspecte:

- crearea de „cuvinte valiză”: *a furlua, babaie, autopicioare, tembelizor*;
- calamburul: *budist* (= cel care spală wc-urile), *presar* (= polițist), *sticlar* (= bețiv);
- pseudo-numele proprii: *vinuleanu, blătescu*.

Urmează în chip firesc capitolul cel mai amplu al lucrării (p.87-338), intitulat simplu „*Cuvintele*”, și care constituie de fapt analiza efectivă a celor 101 cuvinte organizate alfabetic.

„*Bibliografia*” (p.339-351) consultată cuprinde lucrări de specialitate reprezentative atât românești cât și străine, numerele tematice de reviste consacrate argoului precum și resursele electronice folosite. Secțiunea intitulată *Surse* (p. 351-354) este împărțită în: a) *Volume consultate* și b) *Periodice*.

Finalul lucrării cuprinde capitolul *Sigle și abrevieri bibliografice* (p.355-356) precum și *Indicele de cuvinte* (p.357-380) în care regăsim doar elementele lexicale românești (argotice, dar și non-argotice) citate și comentate în text. Acestea acoperă un spectru larg: cuvinte simple și compuse, locuțiuni, expresii, construcții stabile, sigle și abrevieri.

Ca o concluzie la cele spuse, se poate afirma fără tăgadă că lucrarea doamnei prof.univ.dr. Rodica Zafiu este una dintre cele mai complexe analize a argoului românesc realizate până acum.

Asist.univ.dr. Cenac Oana Magdalena
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați